

W POSZUKIWANIU INTENCJI PRAWODAWCY

Zygmunt Tobor

MONOGRAFIE LEX

LEX

a Wolters Kluwer business

W POSZUKIWANIU INTENCJI PRAWODAWCY

Zygmunt Tobor

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

LEX

a Wolters Kluwer business

Warszawa 2013

Wydanie publikacji zostało dofinansowane przez Fundację Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego „Facultas Iuridica”

Recenzent

Prof. dr hab. Tomasz Gizbert-Studnicki

Wydawca

Dominika Leszczyńska

Redaktor prowadzący

Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne

Anna Łubińska-Bujak

Łamanie

Wolters Kluwer Polska

Układ typograficzny

Marta Baranowska

© Copyright by
Wolters Kluwer Polska SA, 2013

ISBN 978-83-264-4200-1

ISSN 1897-4392

Wydane przez:

Wolters Kluwer Polska SA

Redakcja Książek

01-231 Warszawa, ul. Płocka 5a

tel. 22 535 82 00, fax 22 535 81 35

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Pamięci Profesora Józefa Nowackiego

Spis treści

Wykaz skrótów / 9

Rozdział I

Intencja prawodawcy / 13

1. Pojęcie interpretacji / 13
2. Interpretacja a konstrukcja / 16
3. Rozumienie a interpretacja / 20
4. Nie tylko interpretacja (*Interpreting vs Rewriting in Law*) / 36
5. Interpretacja jako ustalanie intencji / 39
  - 5.1. Intencja prawodawcy indywidualnego / 44
  - 5.2. Intencja kolektywna / 46
  - 5.3. Modele intencji / 53
  - 5.4. Intencja prawodawcy w ujęciu J. Raza / 60
  - 5.5. Hermes i Herkules / 65
  - 5.6. Rozumienie intencji w orzecznictwie / 71
6. Rodzaje intencji / 79
7. Spór o intencjonalizm / 82
  - 7.1. Argumenty przeciw / 82
  - 7.2. Argumenty za / 94
8. Intencjonalizm umiarkowany / 101

Rozdział II

Przełamanie znaczenia literalnego / 107

1. Pojmowanie znaczenia literalnego / 107
  - 1.1. Literatura / 109
  - 1.2. Orzecznictwo / 113
2. Pierwszeństwo wykładni językowej / 122
3. Argumenty za przełamaniem znaczenia literalnego / 134
4. „Błędy” prawodawcy / 136

5. Litera prawa czy intencja prawodawcy? / 149

Rozdział III

Wieloznaczność / 153

1. Pojęcie wieloznaczności / 153
2. Wieloznaczność semantyczna / 157
3. Wieloznaczność syntaktyczna / 166
4. Wieloznaczność a intencja prawodawcy / 179

Rozdział IV

Nieostrość / 189

1. Uwagi wstępne / 189
2. Rodzaje nieostrości według A. Marmora / 192
3. Sposoby podejścia do nieostrości / 195
  - 3.1. Literatura / 195
  - 3.2. Orzecznictwo / 199
4. Przykłady nieostrości w orzecznictwie / 203
5. Nieostrość a intencja prawodawcy / 209

Rozdział V

Klasyfikacja / 213

1. Uwagi ogólne / 213
2. Interpretacja zorientowana na tekst / 215
3. Interpretacja zorientowana na fakty / 217

Rozdział VI

Sposoby ustalania intencji / 224

1. Co robimy ustalając intencję? / 224
2. Modele intencji a sposoby jej ustalania / 229
  - 2.1. Model większościowy / 229
  - 2.2. Model agencyjny / 258

Bibliografia / 279

Orzecznictwo / 295

Wykaz skrótów

---

1. Akty prawne

Konstytucja RP	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
k.c.	ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)
k.k.	ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)
k.p.k.	ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.)

2. Czasopisma i oficjalne publikatory

Apel.-W-wa	Apelacja. Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Warszawie
CBOSA	Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych
Dz. U.	Dziennik Ustaw
EPS	Europejski Przegląd Sądowy
KPP	Kwartalnik Prawa Prywatnego
KZS	Krakowskie Zeszyty Sądowe. Orzeczenia Sądu Apelacyjnego w Krakowie w sprawach karnych
M.P.Pr.	Monitor Prawa Pracy

ONSAiWSA	Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego i wojewódzkich sądów administracyjnych
OSA	Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSNC	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNC-ZD	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna – Zbiór Dodatkowy
OSNKW	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karno i Wojskowa
OSNP	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
OSNwSK	Orzecznictwo Sądu Najwyższego w Sprawach Karnych
OSP	Orzecznictwo Sądów Polskich
OTK	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OTK-A	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego; zbiór urzędowy, Seria A
OTK-B	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego; zbiór urzędowy, Seria B
PiP	Państwo i Prawo
Pr. Gosp.	Prawo Gospodarcze
Prok. i Pr.-wkł.	Prokuratura i Prawo – wkładka
Prz. Sejm.	Przegląd Sejmowy
POP	Przegląd Orzecznictwa Podatkowego
PS	Przegląd Sądowy
RPEiS	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
St. Praw.	Studia Prawnicze
St. Pr.-Ek.	Studia Prawno-Ekonomiczne
ZNSA	Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego

3. Inne

AIT	(ang. Authoritative Intention Thesis, teza o intencji autorytatywnej)
NSA	Naczelny Sąd Administracyjny
SA	sąd apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
TK	Trybunał Konstytucyjny
TSUE	Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
WSA	wojewódzki sąd administracyjny

Rozdział I

Intencja prawodawcy

The intention of the author... is the answer to everything
S. Fish

1. Pojęcie interpretacji

Termin „interpretacja” jest używany w różnych kontekstach, dla określenia różnego rodzaju działań¹. Biorąc pod uwagę relacje, jakie mogą zachodzić pomiędzy różnego rodzaju aktywnościami określanymi wspólną nazwą „interpretacja” można wyróżnić trzy stanowiska². Pierwsze, zgodnie z którym interpretacja to pojęcie wieloznaczne, odnoszące się do kilku pojęciowo różnych rodzajów działalności. Zgodnie ze stanowiskiem drugim różne formy działalności interpretacyjnej posiadają pewne cechy wspólne („podobieństwa rodzinne”³), nie mają jednak rdzenia znaczeniowego. Podstawą trzeciego stanowiska jest teza (*unity-of-interpretation thesis*), że wszystkie działania określane mianem interpretacji mają wspólną strukturę i właściwości⁴.

W wielu opracowaniach wszystko to, co robią prawnicy określane jest mianem interpretacji. Każde **rozumienie tekstu jest interpretacją**,

---

¹ L.B. Solum, *The Unity of Interpretation*, Boston University Law Review 2010, s. 552 i n.

² *Ibidem*, s. 552–553. Por. także J. Stelmach, *Interpretacja bez granic*, Forum Prawnicze 2011, nr 2, s. 13–18.

³ A. Marmor, *Interpretation and Legal Theory*, Oxford 1992, s. 133; L. Wittgenstein, *Dociekania filozoficzne*, Warszawa 2004, paragrafy 66–68.

⁴ R. Dworkin, *Justice for Hedgehogs*, Cambridge 2011; L.B. Solum, *The Unity...*, s. 558–564. Por. także A. Bator, *Uniwersalny charakter teorii wykładni prawa (w:) Lokalny a uniwersalny charakter interpretacji prawniczej*, red. P. Kaczmarek, Wrocław 2009, s. 67 i n.

stąd każde zastosowanie prawa wymaga jego uprzedniej interpretacji. Stanowisko to zostało określone w literaturze jako *current interpretative orthodoxy*⁵. Czołowi przedstawiciele tego poglądu to R. Dworkin i S. Fish. Stanowisko takie można znaleźć również w pracach takich autorów jak O. Fiss, F. Schauer, M. Moore czy J. Derrida⁶.

Zgodzić się należy z poglądem, że jest to dziwny konsensus, biorąc pod uwagę zasadnicze różnice dotyczące tego czym jest interpretacja, jak powinna przebiegać, kwestia trafności rozstrzygnięć interpretacyjnych i wiele innych zagadnień⁷.

Przyjęcie takiego szerokiego rozumienia interpretacji rodzi cały szereg konsekwencji. Jedną z nich jest konieczność dokonania stosownych rozróżnień w ramach tego pojęcia.

W wielu opracowaniach wyróżnia się szerokie i wąskie rozumienie terminu „interpretacja”⁸. Szerokie odnosi się do każdego rozumienia tekstu. Z wąskim lub ścisłym rozumieniem terminu „interpretacja” mamy do czynienia w przypadku rozstrzygania wątpliwości co do znaczenia tekstu prawnego⁹. W moim przekonaniu rozróżnienie to jest podłożem wielu kontrowersji, a pożytek z niego żaden. Jak zostanie bowiem dalej wykazane, rozróżnienie rozumienia i interpretacji jest koniecznym warunkiem jasności przeprowadzanych rozważań.

W różnych opracowaniach pojawiają się trzy rozumienia interpretacji. Interpretacja poznawcza ma polegać na ustaleniu różnych możliwych znaczeń tekstu prawnego. To ustalenie odbywa się za pomocą akceptowanych metod wykładni (reguły językowe, systemowe, celowościowe)¹⁰. Pojawia się tu cały szereg problemów: czy chodzi tu tylko o ustalenie występujących w dyskursie prawniczym rozumień czy też o ustalenie wszystkich teoretycznie możliwych?; jak przedstawia się to zagadnienie w odniesieniu do poszczególnych rodzajów interpretatorów (sądy, doradcy prawni, naukowcy)?

---

⁵ D. Patterson, *The Poverty of Interpretative Universalism. Towards the Reconstruction of Legal Theory*, Texas Law Review 1993, vol. 72, s. 1–56.

⁶ T.A.O. Endicott, *Vagueness in Law*, Oxford 2000, s. 11–12.

⁷ *Ibidem*, s. 12.

⁸ N. MacCormick, *Rhetoric and The Rule of Law. A Theory of Legal Reasoning*, Oxford–New York 2005, s. 121. Por. również J. Wróblewski, *Rozumienie prawa i jego wykładnia*, Ossolineum 1990, s. 56 i n.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ D. Patterson, *Interpretation in Law*, San Diego Law Review 2005, vol. 42, s. 692–696.

Interpretacja rozstrzygająca polega na wyborze jednego ze znaczeń ustalonych na poziomie interpretacji poznawczej i tym samym odrzuceniu pozostałych¹¹.

Interpretacja kreatywna przypisuje tekstowi prawnemu „nowe” znaczenie, które nie pojawiło się w ramach znaczeń ustalonych w drodze interpretacji poznawczej.

Pojawia się tu ciekawy problem: co można rozumieć przez „nowe” znaczenie? Jeżeli jest to jedno ze znaczeń „możliwych” ustalanych na poziomie poznawczym, które jednak dotychczas w dyskursie się nie pojawiło, to nie widzę podstaw do nazwania tego rodzaju czynności interpretacją kreatywną. Jeżeli jest jednak inaczej, to nie widzę podstaw do zaliczania tego rodzaju działań do czynności interpretacyjnych.

Jak łatwo zauważyć, każdy z tych rodzajów interpretacji to całkowicie inny zakres czynności interpretatora. Podanie bliższego określenia czym jest interpretacja wydaje się z tej perspektywy niemożliwe.

Podobnie jest przy rozróżnieniu interpretacji opisującej znaczenie (*meaning-describing*) i interpretacji przypisującej znaczenie (*meaning-ascribing*)¹². Różnica w rodzajach formułowanych w obu tych „interpretacjach” wypowiedzi/aktów mowy a w konsekwencji w sposobach prowadzenia dyskursu, w uzasadnieniach jest aż zanadto widoczna.

Aulis Aarnio rozróżnia *meaning propositions*, czyli wypowiedzi związane z możliwymi znaczeniami tekstu prawnego oraz *interpretation propositions*, czyli wypowiedzi wskazujące jedno ze znaczeń jako „właściwe” dla danego tekstu prawnego¹³. Widzimy więc, że podobne intuicje znaczeniowe pojawiają się w różnych publikacjach.

W wielu opracowaniach wyróżnione rodzaje czynności interpretacyjnych traktowane są jako etapy jednego procesu. Etap pierwszy to ustalenie możliwych rozumień. Odbywa się to przy wykorzystaniu tradycyjnych narzędzi interpretacyjnych, takich jak odwołanie się do słowników, materiałów przygotowawczych i wielu innych dyrektyw interpretacyjnych¹⁴. Ustala się w ten sposób możliwe hipotezy interpretacyjne. W literaturze można spotkać się z twierdzeniami, że na tym

---

¹¹ *Ibidem*, s. 687–700; R. Guastini, *Interpretive Statements (w:) Normative Systems in Legal and Moral Theory. Festschrift for C.E. Alchourrón and E. Bulygin*, red. E. Garzón Valdéz, Berlin 1997, s. 289.

¹² R. Guastini, *Interpretive Statements...*, s. 288–289.

¹³ A. Aarnio, *On Legal Reasoning*, Turku 1977, s. 17–18.

¹⁴ C.E. Gonzales, *Reinterpreting Statutory Interpretation*, North Carolina Law Review 1996, vol. 74, s. 721.

Zygmunt Tobor – doktor habilitowany nauk prawnych, profesor Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; kierownik Katedry Teorii i Filozofii Prawa, w latach 2005–2012 dziekan Wydziału Prawa i Administracji UŚ; przedmiotem zainteresowań naukowych autora jest problematyka legalności, aksjologii prawa oraz interpretacji tekstów prawnych.

„Książka Zygmunta Tobora (...) w zdecydowany sposób przełamuje panujący w nauce polskiej paradygmat rozważań o wykładni. Recenzowana praca stawia śmiało tezy kwestionujące zasadnicze ujęcia panujące w polskiej teorii prawa (zdominowanej przez spór pomiędzy tzw. klaryfikacyjną, a derywacyjną koncepcją wykładni) i pokazuje tradycyjnie rozważane problemy w nowym świetle. (...) Po raz pierwszy w literaturze polskiej przeprowadza szczegółową analizę pojęcia intencji prawodawcy. (...) W sposób nowatorski ujęty został stosunek wykładni językowej do wykładni celowościowej i trafnie wskazany konieczny element odwoływania się do celu w każdym procesie wykładni.

Niewątpliwą zaletą publikacji jest także to, że odwołuje się ona przede wszystkim do literatury amerykańskiej, stosunkowo mało w Polsce znanej.

Autor odwołuje się również do bardzo bogatego orzecznictwa sądów polskich. Wykaz wykorzystanego orzecznictwa obejmuje kilkaset pozycji.

Monografia Zygmunta Tobora jest oryginalnym dziełem, wnoszącym nowe tezy do toczącej się w literaturze polskiej i światowej dyskusji na temat wykładni prawa. Okoliczność, że niektóre z tych tez są kontrowersyjne, jest zaletą, a nie wadą książki. Jestem przekonany, że publikacja wywoła ożywioną dyskusję, a jej tezy będą przedmiotem polemik. Uważam także, że opracowanie Zygmunta Tobora ma znaczny walor praktyczny i zapewne będzie szeroko wykorzystywane przez orzecznictwo sądowe i dogmatykę prawa”.

Prof. dr hab. Tomasz Gizbert-Studnicki

ISSN 1897-4392
ISBN 978-83-264-4200-1

Cena 59 zł
(w tym 5% VAT)

Zamówienia:

infolinia 801 04 45 45, fax 22 535 80 01
zamowienia.ksiazki@wolterskluwer.pl
www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl